

Innst. 247 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:42 S (2011–2012)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Trond Helleland, André Oktay Dahl og Frank Bakke-Jensen om forsterket innsats mot hat og ekstremisme

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen om en orientering om status for oppfølging av Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, og fremme forslag til nye tiltak der hvor det er nødvendig.
2. Stortinget ber regjeringen om en orientering om status for oppfølging av de pålegg og anbefalinger Norge har fått av internasjonale organer som overvåker medlemslandenes arbeid mot rasisme og intoleranse.
3. Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av det antirasistiske arbeidet som gjøres i skolen, og fremme forslag til styrking av dette arbeidet om nødvendig. Særlig bør det vurderes om de nye uttrykkene for rasisme reflekteres godt nok i dette arbeidet.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at omfanget av hatkriminalitet blir kartlagt og offentliggjort på lik linje med øvrig kriminalitetsstatistikk.
5. Stortinget ber regjeringen styrke forskningen på alle former for ekstremisme og terrorisme.
6. Stortinget ber regjeringen igangsette et forsk-

ningsprosjekt med det formål å kartlegge omfanget av og innholdet i hatefulle ytringer i det offentlige rom. Kartleggingen bør så langt mulig gi svar på hvordan omfanget har utviklet seg, hvor store disse miljøene er, hvordan radikaliseringsring foregår, hvordan det argumenteres, hvilke påstander som fremsettes, hva som er myter og hva som er fakta og hvem som er de utsatte gruppene i vår tid?

7. Stortinget ber regjeringen vurdere å støtte konkrete prosjekter i regi av frivillige organisasjoners aktiviteter som har som formål å motvirke og/eller ta til motmæle mot hat og ekstremisme.
8. Stortinget ber regjeringen vurdere om noen av de offentlige etatene som har en påvirkningsrolle innen integreringsfeltet, skal få et tydeligere mandat til å gjøre fakta og dokumentasjon om innvandring og integrering tilgjengelig for offentligheten.
9. Stortinget ber regjeringen gjennomgå i hvor stor grad trusler mot ytringer begrenser det frie ordskiftet, vurdere tiltak for å øke etterforskningsinnsatsen mot trusler og fremme forslag til skjerpede reaksjoner om nødvendig.
10. Stortinget ber regjeringen vurdere etableringen av et senter som kan drive forskning, formidling, romme utstillinger og ta imot besøk fra skoleklasser i tilknytning til et 22. juli-monument.»

I dokumentet vises det til at terroren rammet Norge med voldsom kraft den 22. juli 2011.

Forslagsstillerne peker på at mange hadde sett for seg at den fremste trusselen mot demokratiet ville komme utenfra. I stedet viste den seg å komme fra en som har vokst opp i Norge, gått i den offentlige norske skolen og lekt side om side med andre norske barn. Motivasjonen for angrepene synes, ifølge forslagsstillerne, å ha vokst ut fra en argumentasjon som ikke er unik. Tvert imot kan man daglig finne den

igjen blant annet i debattfora på noen av de mest leste norske nettstedet.

Forslagsstillerne viser til at Stortinget har startet behandlingen av redegjørelsene fra justisministeren og forsvarsministeren om angrepene. De viser videre til at 22. juli-kommisjonen vil foreta en full gjennomgang av beredskapen og nødetatens handlemåter. De peker på at når den fremtidige beredskapen skal utformes, er det viktig ikke å være naive. Forslagsstillerne peker på at det også er naivt å tro at beredskap og sikkerhet bare handler om barrierer, gitter, stengte gater og bombefilm på vinduer.

Forslagsstillerne mener derfor at man også bør tørre å diskutere hvordan et slikt voldsomt hat som det en så 22. juli 2011, kan oppstå hos enkelte mennesker, og hvorfor dette leder enkelte til å bruke vold for å nå sine politiske mål.

1.2. Kunnskap om hat og ekstremisme

I dokumentet pekes det på at forskningen om terrorisme i stor grad har vært konsentrert om terror begått av ekstreme islamister. Samtidig synes det som om kunnskapen om terrorisme og vold med fremmedfiendtlig motiv har vært neglisjert. Dette på tross av at den politisk motiverte volden i Norge de siste tiårene i all hovedsak har hatt ulike former for fremmedfiendtlige motiv.

Forslagsstillerne mener at det er behov for mer kunnskap om miljøene. Hvordan påvirker de hverandre, hvordan foregår radikaliseringsprosessen, hvor store er de, hvordan utvikler de seg, hvordan arter deres argumentasjon seg og hvor tilbøyelige er de til å ta i bruk vold? Dette er informasjon som er nødvendig for å kunne imøtegå ekstreme ytringer og for å bekjempe og forebygge bruk av vold.

1.3 Det offentlige ordskiftet

I dokumentet fremkommer det at enkelte nettdebatter har blitt beskrevet som «en pøl av hat». Det er ifølge forslagsstillerne likevel verken ønskelig eller mulig å undertrykke ytringer man ikke liker. Ytringsfriheten står sterkt i Norge. Det er bred enighet om at ytringsfriheten er en forutsetning for den personlige frihet og det norske samfunnets åpne natur. Det avgjørende er at ekstreme ytringer blir motsagt, at myter avsløres og at tvilere ser at det finnes gode argumenter mot det verdigrunnlaget som terror og ekstremisme bygger på.

Forslagsstillerne peker på at ansvaret for å ta til motmæle mot hatefulle og ekstreme ytringer ikke først og fremst er statens – snarere tvert imot. Enhver samfunnsengasjert borger bør reagere og motsi hatefulle ytringer der hvor de fremkommer. Men offentlige etater besitter ofte kompetanse, fakta og dokumentasjon som vil komme til nytte når myter skal avkreftes. Forslagsstillerne peker på at dette må gjø-

res tilgjengelig. Det offentlige bør også støtte opp om frivillige organisasjoner, og særlig ungdomsorganisasjoner, som har aktiviteter innrettet mot å imøtegå hatefulle ytringer i det offentlige rom på en saklig måte.

Det har vært innvendt at et større engasjement mot ekstreme ytringer kan oppfattes som et «konformitetspress». Forslagsstillerne peker på at i den grad det er mulig å snakke om et «press» mot ytringer, så synes det snarere å gå motsatt vei. Flere samfunnsdebattanter har erfart at når de tar til orde for at de innvandrere som kommer til Norge må møtes på en ordentlig måte og bli behandlet som individer, så utløses et skred av utskjelling, ukvemsord og noen ganger også trusler på papir, telefon og e-post. Noen har dessverre valgt å tre ut av det offentlige ordskiftet på grunn av trusler.

Forslagsstillerne mener at det må være en prioritert, offentlig oppgave å sikre at ingen føler seg tvunget til taushet av hensyn til egen sikkerhet. Det å true andre mennesker til taushet er et uakseptabelt brudd på ytringsfriheten.

1.4 Ny form for rasisme

I dokumentet vises det til at mye kan tyde på at den volden en har sett springer ut av en forestilling om en slags konflikt mellom norsk kultur og det enkelte betegner som «multikultur». Kulturforskjeller og religion synes å være på fremmarsj som begrunnelse blant enkelte som tar til orde for diskriminering og forskjellsbehandling og som fremsetter hatefulle ytringer.

Samtidig må det, ifølge forslagsstillerne, presiseres at det er og skal være stor takhøyde for å diskutere og kritisere enhver religion og kultur. Problemet oppstår når kritikk går over til å bli generalisering, hets og gruppetenkning, og når man slutter å betrakte ethvert menneske som et selvstendig individ.

I dokumentet pekes det på at knapt noen kultur noe sted i verden har vokst frem uten å utveksle impulser med andre kulturer. Også deler av norsk kultur, som ungdomsmusikk, språkuttrykk osv. vil påvirkes av minoritetsbefolkningen. Samtidig underslås det ofte at minoritetsbefolkningen i langt større grad blir preget av majoritetsbefolkningens kultur ettersom integreringen går sin gang. Forslagsstillerne viser til at utviklingen av parallelle samfunn uten gjensidig kontakt og utveksling er klart uheldig og noe det må jobbes hardt med for å unngå.

Forslagsstillerne peker på at de som ønsker å så vrangforestillinger om uoverkommelige kulturforskjeller, vil finne et godt jordsmonn dersom integreringen av innvandrere i Norge fremstilles som langt mer mislykket enn den i virkeligheten er – tross utfordringer.

Det vises for øvrig til dokumentet for nærmere beskrivelse av forslaget.

2. Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 5. januar 2012 om en vurdering av forslaget fra barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken, justis- og beredskapsminister Grete Faremo og kulturminister Anniken Huitfeldt. Statsråd Faremos svarbrev av 20. februar 2012 følger vedlagt.

Komiteen avholdt høring i saken 16. februar 2012. Politijuristene og Frivillighet Norge stilte til høring.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Håkon Haugli, Hilde Magnusson, Ingalill Olsen og Eirik Sivertsen, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, Morten Ørsal Johansen og Åge Starheim, fra Høyre, Trond Helleland og Michael Tetzschner, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Aksel Hagen, fra Senterpartiet, Heidi Greni, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, vil innledningsvis understreke at forebygging av og innsats mot hat og ekstremisme er og må være en prioritert oppgave. Angrepene 22. juli 2011 kom ikke utenfra, men var uttrykk for hat og ekstremisme som finnes i Norge. Terror og voldshandlinger må bekjempes, men justispolitiske tiltak vil aldri alene være nok. Hatefulle ytringer og ekstremisme, som er motivasjonen for slike handlinger, må også motarbeides. Vi har et felles ansvar for å bidra til et samfunn der ulike mennesker kan leve fredelig sammen, basert på likeverd, frihet og gjensidig respekt.

Komiteen deler forslagsstillernes ønske om forsterket innsats mot hat og ekstremisme. Kunnskap om ekstreme miljøer er avgjørende. Det er behov for økt forskning om hvordan ekstremismen utvikler seg, hvor store miljøene er, hvordan de argumenterer, hvilke arenaer de opptrer på og hvor tilbøyelige de er til å bruke vold.

Komiteen er samtidig opptatt av å verne om yttringsfriheten. Et åpent ordskifte er en forutsetning for et åpent samfunn og for å kunne forstå og imøtegå ekstremisme. Det er, som forslagsstillerne påpeker, avgjørende at ekstreme ytringer blir motsagt, at myter avsløres og at det framføres argumenter mot de verdigrunnlag som terror og ekstremisme bygger på.

Komiteen vil understreke at det ikke er statens ansvar å sikre en balansert debatt. Det er et ansvar alle deler. Myndighetene har imidlertid ansvar for å

spre faktisk informasjon som kan bidra til å oppklare misforståelser. Det er for eksempel avgjørende at forestillingen om at norsk integreringspolitikk er feilslått, kan møtes med dokumentasjon på at det motsatte er tilfelle.

Komiteen viser til at Internett er arena for formidling av hat og ekstremisme, og at det også er her mange med slike holdninger finner meningsfeller.

Komiteen mener det er viktig at norsk politi har nødvendige verktøy for og er rustet til å etterforske kriminalitet på Internett. Det er ikke politiets oppgave å overvåke ytringer generelt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, deler forslagsstillernes bekymring for en ny form for rasisme. I en rekke europeiske land er ideen om et velfungerende flerkulturelt samfunn under angrep. Flertallet vil understreke at det norske samfunn i 2012 er et flerkulturelt samfunn. Debattene må dreie seg om hvordan vi skal fungere sammen, ikke om vi skal det. Verdier som likestilling, demokrati og respekt for menneskerettighetene utgjør et felles og ufravikelig fundament i det norske samfunn. Både gjennom våre samfunnsinstitusjoner og som enkeltpersoner er det avgjørende at vi står opp for disse verdiene, når de blir utfordret.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til innspill fra Politijuristene under høringen om forslaget. De oppgir at mørketallene for kriminalitet på Internett er enorme og anslår at politiet kun oppdager noen få prosent, kanskje bare noen få promille, av denne kriminaliteten, og oppklarer enda mindre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke sin bekymring for rasisme – i alle former. Disse medlemmer mener at den gruppen i Norge som i dag i størst grad er utsatt for rasisme, er jødene. Disse medlemmer vil også fremheve at om man er innvandrer til Norge, så behøver dette nødvendigvis ikke å bety at man ikke har rasistiske holdninger. Det er tilstrekkelig å vise til den diskriminering og forfølgelse mange kristne utsettes for i land med en overveiende muslimsk befolkning.

Disse medlemmer kan ikke ubetinget gi sin tilslutning til utsagnet fra komiteens flertall om at Norge er et flerkulturelt samfunn. Det finnes store minoriteter av innvandrere i større byer, særlig Oslo og Drammen, hvor det i enkelte områder om ikke altfor lang tid vil bli et spørsmål om å integrere en majoritet inn i en minoritet.

Vi har intet empirisk grunnlag for å kunne anta at det vil bli så enkelt som noen synes å tro.

Når det gjelder mange av de mer perifere av landets 429 kommuner, vil det ikke være en korrekt beskrivelse av virkeligheten å karakterisere disse som flerkulturelle samfunn. Følgelig vil disse medlemmer tilbakevise påstanden om at Norge i 2012 er et flerkulturelt samfunn.

Disse medlemmer vil videre vise til at ideen om et velfungerende flerkulturelt samfunn er under press fra mange hold utenfor Norges grenser. En rekke fremtredende europeiske politikere, herunder Angela Merkel, David Cameron og Nicolas Sarkozy, har uttrykt sterk skepsis til det flerkulturelle samfunn, basert på erfaringer fra sine respektive hjemland.

Disse medlemmer vil minne om Dokument 8:95 S (2010–2011), om å iverksette en handlingsplan mot jødehat. Disse medlemmer mener de bekymringsfulle utviklingstrekkene om et voksende jødehat som der beskrives, understreker betydningen av å forsterke innsatsen mot hat og ekstremisme.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil minne om Dokument 8:95 S (2010–2011), om å iverksette en handlingsplan mot jødehat, der forslagsstillerne fra Kristelig Folkeparti ble stående alene om flere av forslagene. Dette medlem mener de bekymringsfulle utviklingstrekkene om et voksende jødehat som der beskrives, understreker betydningen av å forsterke innsatsen mot hat og ekstremisme.

Forslag 1

Komiteen viser til at regjeringen 1. desember 2010 la fram handlingsplanen «Felles trygghet – felles ansvar» mot hat og ekstremisme. Planen er tverrsektoriell og inneholder en rekke forebyggende tiltak, samt innsats for økt kunnskap om feltet. På nettsiden www.radikalisering.no, som ble lansert 6. desember 2011, er det publisert en statusrapport for handlingsplanen. Komiteen konstaterer at nye statusrapporteringer på handlingsplanen vil bli publisert etter hvert.

Komiteen har merket seg at justisministeren i sitt brev til Stortinget 20. februar 2012 understreker at behov for nye tiltak og satsinger på dette området vil bli vurdert løpende. Det er naturlig at tiltak også vurderes som et ledd i oppfølgingen av terrorangrepene 22. juli 2011. Komiteen viser i denne sammenheng til innstillingen fra Stortingets særskilte komité for behandling av redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortingets møte 10. november 2011 om angrepene 22. juli, Innst. 207 S (2011–2012), hvor Den særskilte komité blant annet under «1.2 Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme» trekker fram følgende:

«Komiteen mener at det må legges særskilt vekt på samarbeid og samordning gjennom lokale samarbeidsstrukturer for å styrke det bredere kriminalitetsforebyggende arbeidet. To ordninger står sentralt i samordningen og samarbeidet lokalt: politiråd og samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT). Politirådenes mandat favner hele befolkningen, inkludert barn og unge, mens SLT primært har barn og unge som målgruppe. Politiråd bør også være et godt verktøy for å forebygge radikaliserings og utvikle et strategisk samarbeid om forebygging med det lokale selvstyret også i dette spørsmålet. Komiteen forutsetter at regjeringen evaluerer effekten av politirådene med sikte på å legge «best practice» til grunn og sikre nødvendig erfaringsutveksling.»

Og videre under samme punkt i innstillingen heter det:

«Komiteen er kjent med at Norge har et anerkjent forskningsmiljø på radikaliserings og ekstremisme. Det er viktig å styrke dette miljøet. Videre mener komiteen at det kan være grunn til å styrke arbeidet med å støtte personer som ønsker å forlate ekstreme og radikaliserende miljøer.»

Komiteen deler disse synspunktene med Den særskilte komité, og imøteser oppfølgingen av dette arbeidet.

Forslag 2

Komiteen er kjent med at norske myndigheter i mars 2011 avga midtveisrapport i den fjerde rapporteringssyklusen til den europeiske kommisjon mot rasisme og intoleranse (ECRI) og med at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet samtidig mottok anbefalinger fra FNs rasediskrimineringskomité (CERD). I tillegg noterer komiteen seg at Justisdepartementet rapporterer til The Office for Democratic Institutions on Human Rights (ODIHR) under OSSE når det gjelder hatkriminalitet, senest i august 2011.

Komiteen er opptatt av at de pålegg og anbefalinger Norge har fått fra internasjonale organer gjøres offentlig kjent uten unødige opphold. Arbeidet med å følge opp forslagene må ha høy prioritet.

Forslag 3

Komiteen er, som forslagsstillerne, opptatt av det antirasistiske arbeidet i skolen. Også i denne sammenheng viser komiteen til justisministerens brev til Stortinget av 20. februar 2012, der det bl.a. slås fast at «arbeidet med å motvirke problematferd, rasistiske og diskriminerende holdninger skal gjennomføres all virksomhet ved skolene og lærebedriftene». Komiteen mener dette er et godt utgangspunkt. Å utvikle sunne holdninger er ikke noe som gjøres på siden av den ordinære undervisningen, det

må være en del av all undervisning og all annen aktivitet i skolenes regi.

Komiteen registrerer at forslagsstillerne ønsker en vurdering av om «de nye uttrykkene for rasisme» reflekteres godt nok i skolens antirasistiske arbeid. Det vises i denne sammenheng til at Kunnskapsdepartementet i 2010 opprettet en arbeidsgruppe som skulle presentere forslag til hvordan skolen kan arbeide systematisk og helhetlig mot antisemittisme, rasisme og diskriminering. Arbeidsgruppas rapport ble lagt fram i januar 2011, og som en konsekvens av denne, har Kunnskapsdepartementet gitt Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved UiO, Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) og Det europeiske Wergelandsenteret i oppdrag å utvikle et nytt opplæringstilbud med vekt på demokratisk beredskap og inkluderende samhandling. Tilbudet er rettet mot lærere, skoleledere og elever på ungdomstrinnet.

Komiteen mener det gjøres et godt arbeid mot rasisme i norsk skole i dag og opplever at forslagsstillerens ønske om en forsterket innsats er ivarettet gjennom det nye opplæringstilbudet som er under utvikling.

Forslag 4

Komiteen ser på hatkriminalitet som angrep på retten til å være og tenke annerledes, grunnleggende rettigheter i og forutsetninger for et demokratisk samfunn. Dessverre er det faktiske omfanget av hatkriminalitet i Norge ikke kjent.

Komiteen viser til justis- og beredskapsministerens brev til Stortinget av 20. februar 2012 der det fremgår at Oslo Politidistrikt i 2008 og 2010 foretok gjennomgang av anmeldelser for å avdekke hatmotiv. Rapportene er offentliggjort. Justis- og beredskapsministeren peker samtidig på begrensninger knyttet til utarbeidelse av tilfredsstillende statistikk på området, blant annet knyttet til svakheter ved manuell registrering i straffesaksregisteret og mangelfull kunnskap om hvordan begrepet «hatkriminalitet» skal forstås. Komiteen er inneforstått med at bedre registrering forutsetter et nytt straffesakssystem, men vil understreke at arbeidet med å øke politiets kompetanse om hatkriminalitet og senke terskelen for anmeldelse, må ha høy prioritet. Komiteen legger til grunn at tilgjengelig kunnskap om omfanget av hatkriminalitet også framover vil offentliggjøres, slik det hittil har vært praksis for.

Forslag 5

Komiteen viser til handlingsplanen «Felles trygghet – felles ansvar» der økt kunnskap er et av innsatsområdene. Planen er basert på en erkjennelse av at det er behov for mer forskning på feltet. Det gis

nå støtte til forskningsprosjekter både nasjonalt og internasjonalt, og i rapporteringen på handlingsplanen gis det en oversikt over relevante forskningsprosjekter. I justis- og beredskapsministerens brev til Stortinget av 20. februar 2012 vises det blant annet til forskning i regi av Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI), Politihøgskolen (PHS) og Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), samt til et forskningsprogram for samfunnssikkerhet i regi av Forskningsrådet. Komiteen legger til grunn at økt kunnskap om radikaliserings og ekstremisme er en grunnleggende forutsetning for mer effektiv og målrettet forebygging.

Forslag 6

Komiteen viser til at det gjennom finansiering fra Justis- og beredskapsdepartementet, Utenriksdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet gjennomføres flere prosjekter som har som formål å kartlegge holdninger til minoriteter, diskriminering og hatefulle ytringer. Komiteen konstaterer at det er forsket lite på dette temaet.

Forslag 7

Komiteen viser til at frivillig sektor har lang tradisjon for å drive holdningsskapende arbeid. Norge er et samfunn som har vært kjennetegnet av høy tillit mellom folk. Tillit er en viktig nøkkel til bekjempelse av hat og ekstremisme. Deltakelse i frivillige organisasjoner bidrar til å bygge slik tillit. Komiteen mener frivillige organisasjoner har en avgjørende rolle i arbeidet med å forebygge og bekjempe hat og ekstremisme.

Komiteen vil i denne sammenheng særlig framheve det arbeidet som gjøres for å bidra til dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfunnene i Norge. Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke kom i november 2011 med en fellesuttalelse som blant annet oppfordrer religiøse ledere og menigheter til å imøtegå bruk av hellige tekster og religiøs retorikk som kan gi grobunn for ekstremisme, og til å ta til orde mot hatefulle og truende omtale av andre, ikke minst i media og på Internett.

Komiteen vil understreke at arbeidet med å motarbeide ekstremisme ikke er noe som i særlig grad påligger innvandrersamfunnene. Arbeidet med å inkludere personer med minoritetsbakgrunn i de brede frivillige organisasjonene har stor betydning. Komiteen vil også framheve innsatsen som gjøres av nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet. Kampanjen «Tea Time» i regi av Antirasistisk Senter er et eksempel på et konkret tiltak som motvirker fordommer.

Forslag 8

Komiteen vil understreke at fakta om innvandring og integrering er det beste grunnlaget for en balansert debatt. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har en sentral rolle i å formidle informasjon om integrerings- og inkluderingspolitikken. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet samarbeider med SSB om statistikk om migrasjon, integrering og levekår. Utlendingsdirektoratet (UDI) er pålagt å sikre at informasjon om hvordan utlendingsloven og statsborgerloven praktiseres er offentlig tilgjengelig. I tillegg er UDI og Utlendingsnemda (UNE) viktige samfunnsaktører som bidrar til en faktabasert innvandringsdebatt gjennom statistikk og i det offentlige ordskiftet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til forslag 8 i dokumentet og vil fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om noen av de offentlige etatene som har en påvirkelsesrolle innen integreringsfeltet, skal få et tydeligere mandat til å gjøre fakta og dokumentasjon om innvandring og integrering tilgjengelig for offentligheten.»

Forslag 9

Komiteen vil understreke at ytringsfrihet er en grunnleggende verdi i det norske samfunn og nedfelt både i Grunnloven og i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK.) Ytringsfriheten verner også ekstreme ytringer, og trusler må være av en viss alvorlighetsgrad før grensen for hva som er lovlig er overtrådt. Grensen for lovlige ytringer er nedfelt i straffeloven og ble grundig vurdert da den nye straffeloven ble vedtatt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, mener det ikke er ønskelig med noen ytterligere innskjerpelse av reaksjonene mot de ytringer som i dag er straffbare.

Forslag 10

Komiteen viser til at regjeringen har nedsatt en styringsgruppe som skal vurdere minnesmerker/monumenter knyttet til 22. juli. Gruppen skal legge fram sin innstilling innen 1. april 2012.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, tar til etterretning at regjeringen ikke planlegger å etablere et senter med de oppgaver som forslagsstillerne ønsker seg.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til forslag 10 i dokumentet og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere etableringen av et senter som kan drive forskning, formidling, romme utstillinger og ta imot besøk fra skoleklasser i tilknytning til et 22. juli-monument.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere om noen av de offentlige etatene som har en påvirkelsesrolle innen integreringsfeltet, skal få et tydeligere mandat til å gjøre fakta og dokumentasjon om innvandring og integrering tilgjengelig for offentligheten.

Forslag fra Høyre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen vurdere etableringen av et senter som kan drive forskning, formidling, romme utstillinger og ta imot besøk fra skoleklasser i tilknytning til et 22. juli-monument.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:42 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Trond Helleland, André Oktay Dahl og Frank Bakke-Jensen om forsterket innsats mot hat og ekstremisme – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 18. april 2012

Aksel Hagen

leder

Håkon Haugli

ordfører

Vedlegg

Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråden til Stortingets presidentskap, datert 20. februar 2012

Representantforslag 42 S fra Solberg - Sanner - Helleland - Oktay Dahl og Bakke-Jensen om forsterket innsats mot hat og ekstremisme

Jeg viser til ovennevnte representantforslag sendt til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren, kulturministeren og undertegnede. Mitt departement har koordinert svaret på vegne av disse statsrådene og har i tillegg konsultert kunnskapsministeren og forsvarsministeren slik det fremgår nedenfor.

1. *Stortinget ber regjeringen om en orientering om status for oppfølging av Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, og fremme forslag til nye tiltak der hvor det er nødvendig.*

Jeg vil innledningsvis understreke at innsats mot hat og ekstremisme er en prioritert oppgave for regjeringen. Dette er årsaken til at regjeringen presenterte handlingsplanen *Felles trygghet – felles ansvar* 1. desember 2010, som vektlegger en tverrsektoriell forebyggende innsats samt økt kunnskap om feltet. På nettsiden radikaliserings.no, som ble lansert den 6. desember 2011, er det publisert en statusrapportering for oppfølging av handlingsplanen per desember 2011 og det vises til denne rapporteringen.

Behov for eventuelle nye tiltak og satsinger på dette området vil vurderes forløpende, som en naturlig del av oppfølgingen av handlingsplanen. Nye tiltak vil også vurderes som et ledd i arbeidet med oppfølgingen av terrorangrepene den 22. juli, jf. også justisministerens redegjørelse for Stortinget av 10. november 2011. Departementet vil fortsette å publisere statusrapporteringer på handlingsplanen på internett hvor eventuelle nye tiltak vil fremkomme.

2. *Stortinget ber regjeringen om en orientering om status for oppfølging av de pålegg og anbefalinger Norge har fått av internasjonale organer som overvåker medlemslandenes arbeid mot rasisme og intoleranse.*

Norske myndigheter avga 7. mars 2011 midtveisrapportering til den fjerde rapporteringssyklusen til den europeiske kommisjon mot rasisme og intoleranse (ECRI). Myndighetene vil ta ECRI's anbefalinger til videre behandling.

Videre mottok Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet anbefalinger fra FN's rasediskrimineringskomité (CERD) i mars 2011. Anbefalingene er oversatt til norsk, trykket opp og distribuert

bredt. Departementet arbeider med å ferdigstille en rapport om status for oppfølging av anbefalingene. Rapporten er planlagt offentliggjort i løpet av våren.

I tillegg nevnes at Justisdepartementet rapporterer til The Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), under OSSE når det gjelder hatkriminalitet. Siste rapportering var august 2011.

3. *Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av det antirasistiske arbeidet som gjøres i skolen, og fremme forslag til styrking av dette arbeid om nødvendig. Særlig bør det vurderes om de nye uttrykkene for rasisme reflekteres godt nok i dette arbeidet.*

Arbeidet med å motvirke problematferd, rasistiske og diskriminerende holdninger skal gjennomføre all virksomhet i skolene og lærebedriftene. Menneskeverd, demokratiforståelse, rasisme og diskriminering er temaer i læreplaner i flere enkeltfag. Videre faller arbeid mot rasisme og diskriminering inn under skolens generelle arbeid for et godt psykososialt miljø. En grunntanke er at rasisme og diskriminering motvirkes best gjennom det generelle arbeidet for å skape et godt skolemiljø og arbeidet med å gi elevene gode kunnskaper om demokratiske rettigheter og plikter.

Opplæringslovens kapittel 9a slår fast elevenes rett til et godt fysisk og psykososialt miljø. Utdanningsdirektoratets satsing «Bedre læringsmiljø», som gjelder for perioden 2010–2014, skal veilede skolene til et læringsmiljø i tråd med opplæringslovens kapittel 9a. Arbeid mot mobbing og rasisme er en del av satsningen.

Kunnskapsdepartementet opprettet i 2010 en arbeidsgruppe som skulle komme med forslag til hvordan skolen kan arbeide systematisk og helhetlig mot antisemittisme, rasisme, og diskriminering. Rapporten fra arbeidsgruppen ble lagt fram i januar 2011. Som en oppfølging av denne har Kunnskapsdepartementet gitt Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (UiO), Senter for studier av Holocaust og livs-synsminoriteter (HL-senteret) og Det Europeiske Wergelandsenteret i oppdrag å utvikle et opplærings-tilbud for å forebygge antisemittisme, rasisme og udemokratiske holdninger, gjennom å styrke elevenes demokratiske beredskap og hele skolens demokratiske og inkluderende samhandling. Tilbudet er rettet mot lærere, skoleledere og elever på ungdomstrinnet. Utdanningsdirektoratet skal sette ut og følge opp oppdraget som skal gå over tre år.

Kunnskapsdepartementet vurderer at det på bakgrunn av ovennevnte er et godt fokus på antirasistisk arbeid i skolen. Opplæringstilbudet, som Institutt for lærerutdanning, HL-senteret og Wergelandsenteret i samarbeid skal utvikle, vil forhåpentligvis styrke dette viktige arbeidet ytterligere.

4. Stortinget ber regjeringen sørge for at omfanget av hatkriminalitet blir kartlagt og offentliggjort på lik linje med øvrig kriminalitetsstatistikk.

I 2008 laget Politidirektoratet og Oslo Politidistrikt rapporten Hatkriminalitet – anmeldelser registrert i 2007, med bakgrunn i en gjennomgang av alle anmeldelser som var merket med et hatkriminalt motiv i 2007. En ønsket å få et innblikk i omfang og særpreg ved merkede anmeldelser, samt å studere kvaliteten på registreringen. Politidirektoratet foretok i 2010 en tilsvarende gjennomgang av anmeldelsene registrert i 2008 og 2009. I tillegg til å gi mer kunnskap om hatkriminalitet og skape grunnlag for bedre registrering, viser disse gjennomgangene utviklingen på dette feltet fra 2007 til 2010. Begge rapportene er offentlig tilgjengelig.

Det bemerkes at det er flere begrensninger knyttet til utarbeidelse av statistikk på området. Dette gjelder blant annet problemstillinger knyttet til mørketall, manuell koding i straffesaksregisteret, kunnskap om hvordan begrepet hatkriminalitet skal forstås, og hva som ligger i de enkelte motivene som kan kodes. Det kan ikke utelukkes at anmeldelser som burde vært kodet med et motiv knyttet til hatkriminalitet ikke er blitt det og omvendt.

Inntil et nytt straffesakssystem er på plass, må det benyttes manuelle søk for å få en oversikt over disse anmeldelsene. Etter at det nå er foretatt endringer i politiets registreringssystem, vil Politidirektoratet rapportere på anmeldte hatkriminalitet i de halvårslige rapportene over anmeldelsesstatistikk («Strasak-rapportene»).

5. Stortinget ber regjeringen styrke forskningen på alle former for ekstremisme og terrorisme.

Økt kunnskap og informasjon er ett av inn-satsområdene i handlingsplanen *Felles trygghet – felles ansvar*. Herunder ligger også en erkjennelse av behovet for mer forskning blant annet på effektive forebyggingstiltak. Norge har internasjonalt anerkjente forskningsmiljøer på feltet, blant annet ved Forsvarets forskningsinstitutt og Politihøgskolen. I rapporteringen på handlingsplanen *Felles trygghet – felles ansvar* gis det en oversikt over relevante forskningsprosjekter på feltet. Det gis støtte til forskningsprosjekter både nasjonalt og internasjonalt.

I 2011 støttet Justisdepartementet blant annet Konsortium for forskning om terrorisme og internasjonal kriminalitet. Forsvarets forskningsinstitutt

(FFI), Politihøgskolen (PHS) og Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) er sentrale norske forskningsmiljøer på feltet og samarbeider gjennom konsortiet. Konsortiet har en rekke pågående forskningsprosjekter, blant annet om forebygging av terrorisme, radikaliseringsprosesser i Europa, ekstremisters bruk av internett og soloterrorisme. Det tas sikte på å videreføre støtten til konsortiet. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil også støtte konsortiet i 2012.

I perioden 2007 – 2011 har Forskningsrådet i samarbeid med Justisdepartementet og andre finansiert et forskningsprogram for samfunnssikkerhet, SAMRISK, som også inkluderer terrorisme.

Siden 1999 har FFI kontinuerlig forsket på terrorisme, blant annet gjennom det såkalte TERRA-prosjektet. I dag er TERRA-miljøet blant de fremste i verden på terrorismestudier. Fokuset har særlig vært rettet mot islamistiske grupper med «hellig krig» eller «jihad» som siktemål, herunder rekruttering, ideologi, strategi og taktikk.

Etter 22. juli 2011 har FFI, i samråd med Forsvarsdepartementet, lagt opp til å utvide sitt fokus til også å omfatte såkalt «anti-jihadisme» og det er igangsatt arbeider med dette som formål i TERRA-prosjektets regi. Anti-jihad oppfattes i denne sammenheng som en variant av høyre-radikal ekstremisme.

Jeg mener økt kunnskap om radikaliseringsprosesser og ekstremisme er en grunnleggende forutsetning for en bedre, mer effektiv og målrettet forebygging, og jeg vil fortsette å se på egnede måter for ytterligere å styrke dette arbeidet.

6. Stortinget ber regjeringen igangsette et forskningsprosjekt med det formål å kartlegge omfanget av og innholdet i hatefulle ytringer i det offentlige rom. Kartleggingen bør så langt mulig gi svar på hvordan omfanget har utviklet seg, hvor store disse miljøene er, hvordan radikaliseringsprosesser foregår, hvordan det argumenteres, hvilke påstander som fremsettes, hva som er myter og hva som er fakta og hvem som er de utsatte gruppene i vår tid?

Jeg viser til min vurdering av forslag 5, om at økt kunnskap og informasjon vil utgjøre en viktig del av arbeidet med å forebygge radikaliseringsprosesser og voldelig ekstremisme fremover. Justisdepartementet vil som nevnt vurdere å støtte nye forskningsprosjekter som kan gi relevant kunnskap for forebyggingen på dette feltet.

Videre gjennomføres nå flere prosjekter på tilgrensede områder. Kunnskapsdepartementet finansierer blant annet forskningsprogrammet Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger (SAMKUL) (2011-2020). Programmet har som mål å bidra til ny kunnskap om de kulturelle dimensjonene ved aktu-

elle samfunnsutfordringer. Programmet har en ramme på 15 mill. kroner i 2012.

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter gjennomfører en undersøkelse om den norske befolkningens holdninger til jøder, jødedom, muslimer og rom. Undersøkelsen ferdigstilles våren 2012 og er finansiert av Justisdepartementet, Utenriksdepartementet og Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet.

NOVA har videre fremlagt en kunnskapsoppsummering på hva som finnes av forskning om etniske diskriminering av barn og unge. Gjennomgangen viser at barn og unge opplever etnisk diskriminering, men forskningen kan så langt ikke si noe om hvor mange det gjelder eller hvem som er hardest rammet. Gjennomgangen viser også at det er forsket lite på dette temaet.

7. Stortinget ber regjeringen vurdere å støtte konkrete prosjekter i regi av frivillige organisasjoners aktiviteter som har som formål å motvirke og/eller ta til motmæle mot hat og ekstremisme.

Det finnes ulike måter å motvirke hat og ekstremisme på. Mange frivillige organisasjoner har tatt et særlig ansvar for å øke oppmerksomheten om mangfold og inkludering. Kulturdepartementet økte tilskuddet til Frivillighet Norge i 2008, blant annet for å bidra til arbeidet med å øke bevisstheten om integrering av innvandrere i det frivillige organisasjonslivet. Kulturdepartementet øremerker ikke lenger særskilte midler til Frivillighet Norges inkluderingsarbeid, men har økt det generelle driftstilskuddet til samarbeidsorganet. Regjeringen har også styrket tilskuddsordningen Frifond for å fremme innsats i arbeidet med integrering og inkludering.

Det er en målsetting for regjeringen å bidra til dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfunnene i Norge, både på nasjonalt og lokalt plan. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges Kristne Råd og Islamsk Råd Norge er sentrale bidragsyttere til dette og mottar driftstilskudd fra Kulturdepartementet. Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke kom i november 2011 med en fellesuttalelse mot religiøs ekstremisme. Religiøse ledere, menigheter og forsamlinger oppfordres blant annet til å imøtegå bruk av hellige tekster og religiøs retorikk som kan gi grobunn for religiøs ekstremisme, og til å ta til orde mot hatefull og truende omtale av andre, ikke minst i media og på internett.

Kulturdepartementet disponerer midler til dialogprosjekter på tros- og livssynsområdet. I 2011 ble det blant annet gitt tilskudd til arbeid i regi av Det Mosaiske Trossamfund for å motvirke antisemittisme i Norge.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet forvalter også viktige økonomiske virkemidler på området gjennom integreringstilskuddet, tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. I statsbudsjettet for 2012 er det innført en ny ordning som gir direkte driftsstøtte til nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet. Formålet med tilskuddet er å øke deltakelsen og tilliten til samfunnet i innvandrerbefolkningen. Tilskuddet er mer rettet mot arbeid mot diskriminering enn det tidligere tilskuddet til landsdekkende organisasjoner.

For 2012 vil det bli gitt 14 millioner kroner i støtte til 12 ulike ressursmiljøer innenfor innvandrings- og integreringsfeltet. Antirasistisk senter og Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD) er blant disse.

Et konkret tiltak for å forebygge hat og ekstremisme er Antirasistisk senteres Tea Time-kampanje som ble igangsatt i 2011 og som regjeringen har gitt økonomisk støtte til. Dette er en nasjonal reklame- og holdningskampanje for å motvirke fordommer mot norske muslimer.

Videre kan opplyses at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i samarbeid med hovedorganisasjonene har ønsket å bidra til økt innsats mot diskriminering i arbeidslivet. Det ble derfor lyst ut 1,7 millioner kroner i henholdsvis 2010 og 2011 til prosjekter som kunne bidra til god oppfyllelse av blant annet diskrimineringsloven (etnisitet, religion mv.). Frivillige organisasjoner og stiftelser kunne søke i partnerskap med offentlige eller private virksomheter eller arbeidslivets organisasjoner.

Justisdepartementet gir tilskudd til ulike kriminalitetsforebyggende tiltak etter søknad. I 2011 ble det gitt tilskudd til to konkrete prosjekter som hadde som formål å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Det ene prosjektet omhandler støtte til organisasjonen Voksne for barn til å utarbeide en rapport med vurderinger og anbefalinger for en mulig videreutvikling av Exit-programmet. Rapporten vil foreligge i løpet av første kvartal 2012. Videre ble det gitt støtte til Minhaj konfliktråd til en konferanse om hvordan forebygge ekstremisme. I 2012 utgjør tilskuddsmidlene om lag 5 millioner kroner som vil gå til ulike kriminalitetsforebyggende prosjekter.

8. Stortinget ber regjeringen vurdere om noen av de offentlige etatene som har en påvirkningsrolle innen integreringsfeltet, skal få et tydeligere mandat til å gjøre fakta og dokumentasjon om innvandring og integrering tilgjengelig for offentligheten.

Det er viktig å få frem fakta og informasjon om innvandring og integrering. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har en sentral rolle i å for-

midle informasjon om integrerings- og inkluderingspolitikken. IMDi er viktigste informasjonskanal for nettportalen imdi.no og nyhetsbrevet I-nytt. Ved å produsere kunnskap, og gjøre den lett tilgjengelig, er IMDi med på å legge til rette for en faktabasert offentlig debatt om integrering og inkludering.

IMDi gir også ut publikasjonen iFAKTA. Dette er en årlig oppdatering av utvalgte nøkkeltall og informasjon om innvandring og integrering som skal være lett tilgjengelig for alle. IMDi har som ett av sine resultatkrav for 2012 å videreutvikle iFAKTA, samt søke å nå flere målgrupper. IMDi skal i 2012 også arbeide for en økning i besøkstallet på www.imdi.no.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet samarbeider med SSB om utvikling og vedlikehold av statistikk og analyser om migrasjon, integrering og levekår. Statistikken er en plattform for videre analyse og for politikktutforming, men den er også viktig for å oppnå en faktabasert og konstruktiv debatt om integrering.

Høsten 2011 lanserte Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet heftet *Vi er på rett vei – tall og fakta om integreringen i Norge*. Heftet er å finne på regjeringen.no.

Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) gir råd til myndighetene i saker som angår innvandrerbefolkningen. KIM skal ifølge sitt mandat være synlig i offentligheten og bidra i samfunnsdebatten rundt spørsmål knyttet til migrasjon, integrering og inkludering.

Regjeringen arbeider med en stortingsmelding om integrering som vil bli lagt frem i inneværende år. Meldingen vil inneholde en helhetlig gjennomgang av integreringsfeltet.

Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemndas (UNE) hovedoppgaver er å behandle søknader og klager etter utlendingsloven og statsborgerloven. UDI er pålagt å sikre at informasjon om hvordan regelverket praktiseres er offentlig tilgjengelig. UDI bidrar også aktivt til kunnskapsutvikling om innvandring gjennom støtte til ulike forsknings- og utviklingsprosjekter. Både UDI og UNE er viktige samfunnsaktører som bidrar til en faktabasert innvandringsdebatt gjennom tilgjengeliggjøring av statistikk og annen informasjon på sine hjemmesider, samt gjennom artikler og kronikker i media.

9. Stortinget ber regjeringen gjennomgå i hvor stor grad trusler mot ytringer begrenser det frie ordskiftet, vurdere tiltak for å øke etterforskningsinnsatsen mot trusler og fremme forslag til skjerpede reaksjoner om nødvendig.

Ytringsfrihet er en grunnleggende verdi i det norske samfunnet og er nedfelt både i Grunnloven og i

EMK. Trusler er også ytringer, og skal være av en viss alvorlighetsgrad før grensen for hva som er lovlig, er overtrådt. I utgangspunktet nyter alle ytringer den samme beskyttelse.

Grensen for lovlige ytringer er nedfelt i straffeloven 1902 § 135 a. Denne ble grundig vurdert senest i forbindelse med vedtakelse av den nye straffeloven. I den forbindelse kom også vernet for funksjonshemmede inn i straffebestemmelsen, jf. straffeloven 2005 § 185. I den grad Norge har fått kritikk for å slå ned på ytringer, har det dreid seg om vi har gått for langt i å kriminalisere ytringer. Justisdepartementet er ikke kjent med at det skulle være nødvendig med ytterligere skjerpelse av reaksjonene mot de ytringer som i dag er straffbare.

Politiets prioriteringer av etterforskningsinnsatsen er blant annet basert på føringer gitt i Riksadvokatens årlige prioriteringsskriv og gjennom tildelingsbrevene fra Justisdepartementet til Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste.

For øvrig vises det til at Politiets sikkerhetstjeneste (PST) skal forebygge og motvirke politisk motivert vold fra enkeltpersoner eller grupper. Særlig viktig er arbeidet mot rekruttering, samt å forebygge at det blir gjennomført voldelige aksjoner. PST skal ha god oversikt over ekstreme miljøer og enkeltpersoner som kan være i stand til å bruke vold som virkemiddel for å nå sine mål. Det kan nevnes at Politiets sikkerhetstjeneste er styrket i 2012 med blant annet 20 millioner for å videreutvikle sitt Open Source Intelligence arbeid. Dette innebærer en styrking av arbeidet med systematisk innsamling og analyse av åpen informasjon fra internett.

Videre er Kripos i 2012 blitt styrket med 15,28 millioner kroner for å bedre kunne forebygge og bekjempe kriminalitet relatert til internett. Den budsjettmessige økningen vil muliggjøre økt tilstedeværelse på internett, som vil være viktig både i det forebyggende arbeidet og som ledd i etterforskningen. Det minnes også om Kripos tipstjeneste på internett, tips.kripos.no for å melde fra om blant annet rasistiske ytringer på internett.

Eventuelle trusler som følge av ytringer finner i stor grad sted på internett. Norge deltar i EU-programmet Safer Internet som skal legge til rette for tryggere bruk av Internett, spesielt for barn og unge. Gjennom støtte fra programmet og gjennom midler fra berørte departementer har Medietilsynet etablert Trygg bruk senteret, som er det nasjonale koordineringsorganet i arbeidet med trygg bruk av digitale medier for barn og unge i Norge. Det samarbeides blant annet med Kripos om innrapportering av rasistiske ytringer på internett. Trygg bruk har også stått sentralt i arbeidet mot digital mobbing gjennom digitale medier.

10. Stortinget ber regjeringen vurdere etableringen av et senter som kan drive forskning, formidling, romme utstillinger og ta imot besøk fra skoleklasser i tilknytning til et 22. juli-monument.

Regjeringen har nedsatt en styringsgruppe som skal vurdere minnesmerker/monumenter knyttet til 22. juli. Tidligere kulturminister Åse Kleveland er oppnevnt som gruppens leder, som for øvrig består av representanter for den nasjonale pårørendegruppen, de berørte i regjeringskvartalet, AUF, Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Kulturdepartemen-

tet. Styringsgruppen skal legge til grunn at det skal etableres minnesmerker/monumenter både i Oslo og i tilknytning til Utøya. Gruppen skal fremme forslag til utforming og lokalisering av minnesmerker/monumenter, og hvordan prosessen knyttet til etableringen av disse minnesmerkene/monumentene bør organiseres. Styringsgruppen skal legge frem sin innstilling innen 1. april 2012. For øvrig foreligger det ingen planer om å etablere et senter som kan drive forskning, formidling, romme utstillinger og ta imot besøk fra skoleklasser i tilknytning til et 22. juli-monument.

